

Recenzní posudek habilitační práce

Jakub ZOUHAR, *František Pubička S.I. (1722–1807). Pozapomenutý barokní historik, Praha 2017, 287 s.*

Před čtyřmi lety měla odborná i laická veřejnost díky Jakubu Zouharovi a nakladatelství Pavla Mervarta v podstatě poprvé možnost podrobně se seznámit se životem a dílem jezuitského dějepisce a pedagoga Františka Pubičky.¹ Kniha vyvolala v historické obci velký zájem a široký, veskrze pozitivní ohlas.² Od doby vydání této práce se nicméně autorovi shromáždily rovněž kritické postřehy, upřesnění nebo doplnění, což reflektoval a zohlednil v předkládané habilitační práci.

Dr. Zouhar je na poli církevní historiografie 17. -20. století jistě již dávno erudovaným a nejen (!) v českém prostředí renomovaným autorem; ostatně z jeho děl stačí připomenout třeba nejnovější přehled o církevní historiografii evropského západu³ nebo pro anglofonní a germanofonní publikum vydané práce o A. A. Legisovi-Glückseligovi, C. Rigovi nebo o chomutovském kronikáři Johannu Josephovi Urtikovi.⁴ (Pozoruhodná přitom je také „věrnost“ jedinému nakladateli, červenokosteleckému P. Mervartovi.) Právě Urtika pak pocházel ze stejného města jako František Pubička (byl dokonce jeho příbuzným), totiž z Chomutova, města s mimořádně bohatou historiografickou tradicí. Zdejší Fiedlerova kronika ze druhé poloviny 17. století je mimochodem svým třídímenzionálním záběrem v českých zemích naprosto unikátní.

Pubička měl tedy na co a na koho navazovat, ovšem jeho historiografický námět byl oproti jeho předchůdcům mnohem ambicióznější. Poté, co vstoupil v raném mládí do jezuitského řádu a vystudoval teologii v Praze a Olomouci, a poté, co si odbyl pedagogickou kariéru na řádových školách, ho nadřizení v jeho pětačtyřiceti letech ustavili historiografem české jezuitské provincie a zadali mu velmi náročný úkol – zpracovat nově dějiny Českého království. Výsledkem Pubičkova poctivého zápalu a badatelského úsilí se stalo sedm svazků v letech 1770–1801 vydávaných *Chronologische Geschichte Böhmens unter den Slaven*. Bohužel, toto dílo je dnes v českých luzích a hájích asi ještě zapomenutější než samotný Pubička...

Zouhar v úvodu své knihy vysvětluje volbu vybraného tématu a zamýšlí se i nad smyslem studia starých, cizími (nebo dokonce mrtvými) jazyky psaných historiografických děl. Rozebírá zde také prameny, jichž prošel úctyhodné množství, v Česku, ale také v Římě a v Maďarsku. Překvapivě však na tomto místě vynechal fundovanější rozklad své metodologické průpravy, pro habilitační spis (na rozdíl od monografie určené i jinému než čistě vědeckému publiku) přeci jen očekávaný. Tím spíš, že o problematice tvorby odborných životopisů osobností byl a je veden rozsáhlý historiografický diskurz.

Po úvodu následuje rozbor Pubičkova obrazu v české historiografii, který byl dosud jen okrajový, povrchní a mnohdy i nespravedlivý, ba dehonestující. Ve srovnání se svými

¹ Jakub ZOUHAR, *František Pubička S.I. (1722–1807). Barokní historik ve století rozumu*, Červený Kostelec 2014, y

² Srovnej např. recenze Iva Cermana (*Opera Historica* 16, 2015, č. 2, s. 316–318), Naděždy Morávkové (*Bohemiae Occidentalis Historica* 3, 2017, č. 2, s. 65), Václava Bartůška (*Paginae Historiae* 24, 2016, č. 1, s. 441–445) či Jiřího Wolfa (*Český časopis historický* 116, 2018, č. 2, s. 563–565).

³ Jakub ZOUHAR – Petr POLEHLA, *Přehled církevní historiografie na Západě do konce osvícenství*, Červený Kostelec 2018.

⁴ Jakub ZOUHAR, *August Anton Legis-Glückselig (1806–1867). Das Porträt eines vergessenen deutschsprachigen Prager Verfassers*, Červený Kostelec 2012; též, *Dominican Historical Scholarship of the 19th & 20th Centuries in Outline. A Chapter in the European Intellectual History*, Červený Kostelec 2014 a též, *Die Komotauer Chronik des Bürgers Johann Joseph Urtika (1710–1784)*, Červený Kostelec 2016.

„osvíceneckými“ kolegy stál tento „barokní“ historik každopádně ve stínu a stranou zájmu. Což ale platí i pro dnešní dobu, protože jak J. Zouhar trefně konstatuje, Pubička je zapomenut odborníky i lidmi ze svého chomutovského rodiště. Na druhou stranu by autora tato situace neměla výrazně překvapovat, protože ve vykořeněném českém pohraničí postihl stejný osud v moderní době i pozdější a historiograficky významnější německé (nebo německy píšící) rodáky, včetně Hallwicha, Lipperta nebo Schlesingera.

Ve třech prvních životopisných kapitolách se Zouhar věnuje Pubičkovi v jeho mládí a při gymnaziálním studiu, sleduje jeho osudy coby člena jezuitského řádu a při univerzitních studiích, posléze během kariéry gymnaziálního učitele. Poctivě zrekonstruoval s pomocí matrik a dalších archivních zdrojů jeho rodinné poměry a kořeny rodu nalezl až v polovině 17. století. Plasticky vylíčil náročnost Pubičkových univerzitních studií a klima, které panovalo na tehdejších českých vysokých školách. Bylo rovněž běžné, že absolvent jezuitských studií následně putoval po nižších řádových školách, což neminulo ani Pubičku – Zouhar jej následuje do Opavy, Olomouce, Březnice (kde se potkal s I. Cornovou, tehdy žákem), Klatov i do Jičína. Už jen z výčtu míst je zřejmé, že Pubička velmi dobře poznal značnou část Čech a Moravy a jejich pamětihodnosti. Od teologických spisů začal postupně přecházet k dějepisectví.

Jen pouhých pár let (konkrétně šest) před zrušením jezuitského řádu byl František Pubička jmenován historikem české provincie a vrhl se do svěřeného díla. J. Zouhar na tomto místě analyzuje jeho *Series chronologica rerum Slavo-Bohemicarum* a zabývá se i okolnostmi jejich vzniku. Šlo o jakýsi předstupeň nebo lépe řečeno o přípravu Pubičkova díla životního. V roce 1773 došlo ke zrušení řádu a Pubička se z historiografa jezuitského stal historiografem stavovským. Na jeho práci to ale nic nezměnilo a autorovu zápalu nijak neubralo, *Chronologische Geschichte Böhmens* spatřily světlo světa. V posuzované práci je jim přirozeně také věnován největší prostor, jak popisu vnějšímu, tak primárně vnitřnímu s důrazem na ústřední části Pubičkova opusu. K těm patří pojednání o diplomacie a numizmatice, o německém živlu a jeho kultuře, o městě Chomutově (tj. Pubičkově rodišti), o Přemyslu II. Otakarovi, o době lucemburské, o husitství a o Jiřím z Poděbrad, o prvním protihabsburském odboji a o Rudolfovi II. O mnoho dále se již nedostal, dílo skončil rokem 1618. Na první pohled je tu patrné, co Pubička považoval za historické mezníky a jakou látku za (dobově) atraktivní, problémem je, že s pokročilým věkem si opatroval stále méně zdrojů a raně novověké kapitoly tak kvalitou za těmi staršími zaostaly.

V roce 1791 ještě bývalý jezuita vydal v Praze spis o sv. Janu Nepomuckém, jehož postava tehdy byla aktuálním tématem v domácích intelektuálních kruzích, které řešily, jak to s ním vlastně bylo. Pubička se ovšem nepostavil po bok Dobrovskému a Pelclovi (natož Dobnerovi, proti kterému otevřeně útočil) a setrval v přesvědčení, že Janové z Pomuku byli dva, přičemž se (jak Zouhar nekompromisně prokazuje) nechal strhnout až „k pochybným a lehce vyvratitelným tvrzením, čímž sám znehodnotil část svého díla a pošpinil svou pověst znalce českých dějin.“⁵ Poslední kapitola patří sklonku Pubičkova života, resp. jeho smrti v Praze a pohřbu.

Závěr je možná poněkud stručný, dle mého názoru však dostatečně výstižný: shrnuje život i latinsko-německé dílo (o mnoha tisíci stranách) osobnosti, která by přinejmenším v odborných kruzích zapomenuta být neměla. K tomu slouží i Zouharem sestavená Pubičkova bibliografie a antologie zajímavých textů, mj. edice vzpomínek Ignáce Cornovy na jeho březnického učitele.

Hlavní přínos habilitační práce Jakuba Zouhara spatřuji už ve volbě tématu – v nebojácnosti zvolit si postavu zapomenutou a silně podceňovanou. Podtitul vydané knihy, „barokní historik ve století rozumu“, je naprosto výmluvný: Pubička byl vnímán jako ten, kdo nejde s proudem a kdo v době osvícenství píše zastarale, barokně. Zouharovi se podařilo tohoto

⁵ J. ZOUHAR, *František Pubička S.I. (1722–1807). Barokní historik ve století rozumu*, s. 259–260.

chomutovského rodáka, na základě precizního archivního výzkumu, v mnohém rehabilitovat, aniž by sklouzl k adoraci svého hrdiny. Vytvořil první Pubičkovu biografii, zcela původní pramenné dílo. Jisté výhrady mám jen k občasným jazykovým (stylistickým) „neučesanostem“, které ruší zvláště úvodní kapitoly, v nichž se i sám Pubička trochu vytrácí. Tato subjektivní námitka však nemá nijak zastřít, že habilitační práce J. Zouhara je řemeslně poctivým a kvalitním odborným dílem, jež mohu jen rád a vřele doporučit k obhajobě.

V Postřizíně 31. srpna 2018

.....
Doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.